

Євсєєнкова К. А., здобувач
ступеня вищої освіти магістра
навчально-наукового інституту №
1 Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник: Сьох К. Я.,
доцент кафедри конституційного
права та прав людини Національної
академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук.

МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ОДНОСТАТЕВИЙ ШЛЮБ

Право – регулятор суспільних відносин, який існує для безпосереднього надання можливості в повному обсязі реалізовувати особі свої інтереси. Суспільство, враховуючи еволюційний чинник, постійно розвивається та формує нові сфери суспільного життя, які потребують уваги законодавця. Права людини не можуть бути обмежені ніяк інакше, як у законний спосіб, натомість, останнім часом, часто виникає питання щодо їх розширення. У цьому світлі є доречним розглянути питання права людини на укладання одностатевого шлюбу.

Конституція України, як основний, фундаментальний нормативно-правовий акт у статті 51 проголошує «Шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки і чоловіка», також Сімейний кодекс України з цього питання зазначає, що шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану [3; 4]. Аналізуючи вищезазначені акти можна дійти висновку, що право на шлюб існує тільки у чоловіка та жінки, обмежуючи даними положеннями права одностатевої пари з цього питання. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, яку Україна ратифікувала в 1997 році і яка, безперечно, стала підґрунтям для національного законодавства, визначає наявність права на шлюб у чоловіка і жінки, що досягли шлюбного віку [1]. Таке традиційне формулювання даного права людини в зазначеній Конвенції є зрозумілим через дату її створення, а саме – 1950 рік.

Станом на 2022 рік 29 країн та 25 штатів Мексики разом із столицею легалізували одностатеві шлюби. Необхідність законодавчого врегулювання одностатевих відносин впливає не з модної тенденції або обраним шляхом України до Європейського Союзу, а саме через постійно зростаючий суспільний прогрес. З правової точки зору питання шлюбу одностатевої пари – це не проблема відсутності штампу в паспорті, це його юридичне визначення з усіма витікаючими аспектами правового статусу партнерів в такому шлюбі. Ідеться як про майнові права – наприклад, питання спадщини, користування

спільно надбаним майном, розподілу майна в разі розлучення. Так і про права ухвалювати медичні рішення за свого партнера, якщо той, наприклад, потрапив у ДТП і не здатний прийняти рішення. Або ж – про спільне право усиновити дитину.

Юридичний погляд на шлюб полягає у його сукупності майнових та особистих немайнових прав, які людина може реалізовувати в своїх інтересах. Мова йде також і про правових захист такого права у вигляді звернення до суду або іншого компетентного органу державної влади.

Також буде влучно згадати статтю 14 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, яка наголошує на забороні дискримінації за будь-якою ознакою - статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою [1].

В контексті 14 статті дискримінація – це будь-яка відмінність, виключення, обмеження або перевага, що заперечує або зменшує рівне здійснення прав. Фактично дискримінація одностатевих пар полягає в їх неможливості укласти шлюб, через законодавче оформлення такого права, яке надається виключно різностатевій парі.

Україні буде дуже складно заперечувати дискримінацію, оскільки у ЄСПЛ вже досить розвинута практика щодо рішень у таких справах – це пул справ проти Італії, Греції, у яких визнавалися порушення за статтями 8 та 14 Конвенції щодо дискримінації.

Безсумнівним є те, що у разі негативного сприйняття всім населенням України надання одностатевим парам можливість укласти шлюб таке рішення буде не те що недоречним, але й загрозливим для таких пар. Справа в тім, що реакція може бути бурхливою не тільки в словесному форматі (що безперечно принижує честь та гідність людини), а й фізичному – це вже, в свою чергу, становить небезпеку для життя і здоров'я одностатевих пар, які з одного боку легітимно уклали шлюб, а з іншого – опинилися на лікарняному ліжку. І так, правоохоронні органи знайдуть кривдників та застосують до них засоби притягнення до відповідальності, проте відновити здоров'я або воскресити людину це не допоможе.

Суспільство з цього боку є рушійним механізмом, тому що законодавство – це інструмент, який існує для регулювання суспільних відносин. Тобто нові правила поведінки формуються через суспільство і безпосередньо для нього. Питання готовності суспільства до такого кроку в сучасному світі аналізується за допомогою опитувань та подальшого статистичного матеріалу.

Київським міжнародним інститутом соціології щорічно проводиться аналітична робота з населенням стосовно сприйняття ЛГБТ людей та їх прав в Україні. Останній аналітичний звіт був оприлюднений у травні цього року. У

правозахисному ЛГБТ-центрі "Наш світ" порівняли його результати з підсумками аналогічного опитування, зробленого у 2016 році.

За 6 років в Україні у півтора рази скоротилася кількість людей, які негативно ставиться до ЛГБТ. У 2016-му погано до ЛГБТ ставилися 60,4%, а у 2022-му – 38,2%. Також значно зросла кількість тих, хто ставиться до ЛГБТ позитивно (з 3,3% до 12,8%), і тих, хто ставиться до них байдуже (з 30,7% до 44,8%) [2].

У порівнянні з 2016-м роком вдвічі зросла частка тих українців, які підтримують повне рівноправ'я людей різної сексуальної орієнтації (з 33,4% до 63,7%). Майже вдвічі зменшилася кількість тих, хто вважає, що права ЛГБТ людей мають бути певним чином обмежені (з 45,2% до 25,9%) [2].

Підсумовуючи дані статистики можна казати про підвищення позитивного ставлення до одностатевих пар та їх прав в Україні. Ставлення до тих чи інших питань формується з того інформаційного поля, в якому особистість зростає та знаходиться. Різниця у поглядах корелюється відповідно до інтелектуального розвитку, тому що з підвищенням освіченості людина здатна з більшим розумінням ставитися до критичних питань сьогодення.

Отже, підсумовуючи вищезазначене, в Україні на даний час відсутній механізм реалізації права людини на одностатевий шлюб, адже таке право не передбачене національним законодавством. В жодному нормативно-правовому акті нашої держави не виявлене положення, які б надавали таку можливість, що прямо вказує на обмеженні у правах людини. Одностатеві пари є частиною суспільства, права якої також повинні захищатися демократичною, правовою державою, якою за Конституцією є Україна.

Список використаної літератури:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) : Конвенція від 04.11.1950 р. № 995_004. *Офіційний вісник України*. 1998. № 13/32. Ст. 270.
2. Сприйняття ЛГБТ людей та їх прав в Україні : *Аналітичний звіт*. 2022. С. 1-29. [URL:https://gay.org.ua/publications/AReport_NashSvit_May2022.pdf](https://gay.org.ua/publications/AReport_NashSvit_May2022.pdf) (дата звернення 15.06.2022)
3. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21. Ст. 135.